

Prædiken til 2. søndag efter helligtrekonger 19.01.20:

Den syvende mand i en samaritansk kvindes liv

Tekst: Joh 4,5-26

Jeg holder meget af dagens evangeliefortælling. Ser man i Bibelen er "Den samaritanske kvinde" simpelthen sat som overskriften på fortællingen. Jeg vil give den en anden overskrift og kalde den "Den syvende mand i en samaritansk kvindes liv". Det skal jeg vende tilbage til. Ud over kvinden møder vi i dagens evangelietekst selv-følgelig også Jesus. De to mødes ved Jakobsilden eller Jakobsbrønden ved byen Sykar, der lå i den del af Palæstina/Israel, der hed Samaria. Her udspiller der sig en samtale mellem dem. De to har noget til fælles: De har begge brug for vand. Lad os begynde med kvinden; hun kom uden tvivl for at hente vand til sin husholdning, til madlavning, eller til at drikke. Jesus har vandret, som han jo gjorde meget, og er blevet træt. Men han er også blevet tørstig i det sikkert varme klima på de støvede veje. Han siger til kvinden: "Giv mig noget at drikke!" Behovet for vand er de fælles om. Det er det, de i første omgang mødes om. Vandet er det fælles, vandet bringer dem sammen. Behovet for vand til ene og andet gælder og har gjaldt for mennesker til alle tider. Som I nok ved, så kan man klare sig uden at

indtage mad i ret lang tid; vi hører jo i fristelsesfortællingen, at Jesus ikke indtager mad i 40 dage. Jeg har læst, at det måske for visse mennesker gælder helt op til 60 dage. Men er man uden vand i ca. 1 uge er ens helbredssituation meget kritisk.

Det er, som sagt, vandet, der fører Jesus og kvinden sammen. Man kan også sige, at det er et alment, naturligt, elementært, menneskeligt behov, der gør, at de mødes. Behovet for vand er de to fælles om. Det behov er ikke afhængigt af kultur, religion, samfund, samfundsklasse, politisk tilhørsforhold, evner eller hvilke andre forskelle, der ellers kan være mellem os mennesker.

Men de to har også noget andet fælles. Det vil jeg prøve at udfolde lidt. Kvinden er samaritaner, som sagt, og Jesus er jøde. De tilhørte altså hvert sit folkeslag eller nok bedre: hver sin befolkningsgruppe. Samaritanerne beboede Samaria, der i denne sammenhæng er en land-skabsbetegnelse; Samaria var også navnet på en by. Jøderne eller rettere: dele af den jødiske befolkningen især den herskende klasse som kunne frembyde fare for opstand, blev af babylonerkongen Nebukadnesar (ham fra Verdis opera med det berømte hebraiske slavekor *Va pensiero*) ført i landflygtighed til Babylon (det nuværende Irak) i en

ca. 10 årig periode op mod år 587 f. Kr., hvor templet i Jerusalem blev ødelagt. En række år efter overvandt perserkongen Kyros endeligt det babyloniske rige, og dermed var det babyloniske fangenskab, som det også kaldes, forbi. Jøderne fik lov til at vende hjem. Det vigtige i vores sammenhæng er, at de hjemvendte jøder ikke ville lade samaritanerne deltage i genopførelsen af Jerusalems tempel; det og andre forhold betød, at der opstod et modsætningsforhold mellem samaritanere og jøder. I Jesu udsendelsestale til sine disciple i Mattæusevangeliet, siger han: "Følg ikke vejen til hedningerne, og gå ikke ind i samaritanernes byer;" her ser vi afspejlet jødernes uvilje mod over-hovedet at betræde Samarias jord. Det religiøse mod-sætningsforhold til jøderne gav sig tidligt udslag i en samaritansk selvstændighed mht. gudsyndelsen. Samaritanerne opførte et tempel på Garizims bjerg som stedet for den rette gudsyndelse. Samaritanerne holdt endvidere fast ved de 5 Mosebøger som deres eneste helligskrift og ligeså troen på dommedag; den ind-befatter også troen på en messiansk skikkelse – det ara-mæiske ord for ham betyder genopretteren; han er fremstillet som den profetskikkelse, der er omtalt et sted i Mosebøgerne, hvor Gud Herren siger: "Jeg vil af deres egen midte lade en profet som dig (Moses) fremstå for dem, og

jeg vil lægge mine ord i hans mund. Han skal forkynde dem alt det, jeg befaler ham..” Desuden overholdt samaritanerne sabbatten og omskærelsen. Skismaet mellem jøder og samaritanere førte til en grad af had fra jødernes side mod samaritanerne. Dagens evangelietekst viser sammen med andre tekster i NT, at den tidlige kristne menighed ikke overtog dette had.

Når jeg så relativt indgående har fortalt om samaritanerne og deres forhold til jøderne, skyldes det, at disse oplysninger gør det lettere at forstå samtalen mellem Jesus og kvinden. I begyndelsen undrer hun sig over, at Jesus, en jødisk mand, overhovedet taler til en samaritansk kvinde. Her synes at være en dobbelt blokering for samtalemulighed mellem de to: kvinde-mand, der er fremmede for hinanden, og samaritaner-jøde. Evangelisten uddyber da også med bemærkningen: ”jøder vil nemlig ikke have med samaritanere at gøre”, men han (Johannes) giver altså ikke nogen forklaring på det; den har jeg i det jeg sagde før prøvet at levere. Jesus afslører en viden om kvindens mandlige forhold og relationer, som han ikke ad naturlige kanaler kunne vide noget om. Den viden bevirker, at hun siger: ”Herre, jeg ser, at du er en profet. Vore forfædre har tilbedt Gud på dette bjerg,

men I siger, at stedet, hvor man skal tilbede ham, er i Jerusalem.” Hun siger ikke direkte, at den profet, hun tænker på, er den førnævnte profet fra Mosebøgerne, men det ligger mellem linjerne, at det er ham, hun har i tankerne. Det afsløres så til sidst i deres samtale, at Jesus er denne profet, ja, er den Messias, genopretteren (som han blev kaldt af samaritanerne), som hun ud fra sin samaritanske tro forventer. I det, jeg lige har læst, får vi også skismaet mellem jøder og samaritanere udstillet: Når kvinden siger ”dette bjerg” refererer hun til Gari-zims bjerg, som hun stiller over for templet i Jerusalem.

Jeg indledte denne del af min prædiken med at sige, at de to, kvinden og Jesus, er fælles om mere end behovet for vand. Den samaritanske kvinde og Jesus står på fælles grund, nemlig den del af Guds åbenbaring, som fortælles i Mosebøgerne. Men netop det fælles har, som jeg har redegjort for, af historiske årsager udviklet sig til et modsætningsforhold: jøde-samaritaner, helligsted-erne, hhv. templet i Jerusalem over for Garizims bjerg. Hertil kommer, som nævnt, også forskellen mellem kvinde og mand og dens forventelige, men af Jesus imødegåede sociale implikationer.

Kvinden kan sin Mosebogshistorie. Hun er skeptisk

over for denne mand – Jesus, der står og taler til hende. ”Du er vel ikke større end vor fader Jakob, som gav os brønden og selv drak af den..?”, siger hun til Jesus – fader Jakob, altså stamfader Jakob, der har lagt navn til brønden. Jesus prøver at lede samtalen fra det konkrete plan med tørst og behov for vand til et åndeligt plan. Han beder hende om konkret vand, men lader den henvendelse blive afsæt for en omvendning, så hun tilbydes vand – levende vand som Guds gave. Hvis hun da ellers kan opfatte og fatte, hvem han er, og derpå altså bede ham om dette vand. Men kvinden tænker konkret. Hun indvender, at han ingen spand har, at brønden er dyb, og da hun omsider tager imod, sker det stadig på det konkrete plan, for hun forstår det levende vand som noget konkret vand, der for hende i al fremtid har den egenskab, at hun ikke længere skal tørste, og behøve at have sliddet med at gå ud til brønden og trække det ”gamle” vand op. Gennem dialogen føres kvinden til det afgørende punkt, hvor hun stilles over for at måtte tro på, at manden foran hende, er Messias, Kristus, sådan som Jesus siger om sig selv.

Jesus afslører kvindens mange mandebekendtskaber. Han siger til hende: ”...du har haft 5 mænd, og ham, du har nu, er ikke din mand;” Som jeg læser det, har hun altså været gift 5 gange og lever nu ”papirløst”

med én – altså 6 i alt. Fortællingen siger dermed indirekte, at Jesus bliver den 7. mand, denne kvinde får et forhold, en relation til, der altså er af en helt anden art end de 6 andre. 7 er et helligt tal. Han, Jesus, er noget særligt, angivet med 7-tallet. Det er det, helligtrekongerstiden, der også kaldes epifanitiden handler om. Den vil vise os, hvem Jesus er, at han er Guds Messias, altså Kristus, Guds søn. Fortællingens videre forløb synes at dokumentere, at Jesus, kvindens 7. mand, bliver noget særligt i hendes liv. Af bare overraskelse lader hun vand-krukken stå og går ind i Sykar og fortæller folk: "Kom og se den mand, som har fortalt mig alt, hvad jeg har gjort. Måske er det ham, der er Kristus?" Andre samaritanere i byen giver sig på vej ud til ham, og mange kommer til tro på ham – som profeten, som Messias, som genopretteren, på grund af kvindens ord.

Det begyndte med vand. Vi slutter med vand og spørger: Hvilken funktion får vandet – nu billedet: det levende vand – i fortællingen og for os? Jo, fortællingen vil forkynde, at Jesus er den, der øser levende vand af selve livskilden, dvs. af Gud selv, ind i vore liv. Vandets grundlæggende betydning for ethvert menneske viser universaliteten i det, Jesus kommer

med og det, han gør. Det gælder alle, det gælder uanset de skel og modsætningsforhold, historien, strukturer af den ene og anden slags og vi mennesker skaber. Det levende vand bliver et andet ord for livet i Kristus, det liv, som vi fødtes til igennem dåbens vand. I troen på ham, Guds søn, kan vi her som alle andre steder tilbede Faderen i ånd og sandhed.